

Tie- ja lupajaosto

Aika 26.09.2024 klo 15:00 - 16:29

Paikka Kunnanhallituksen kokoushuone

Käsitellyt asiat

§	Otsikko	Sivu
§ 52	Kokouksen laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen	3
§ 53	Pöytäkirjan allekirjoittaminen	4
§ 54	Esityslistan hyväksyminen	5
§ 55	Poikkeamispäätös 24-0120-POI	6
§ 56	Poikkeamispäätös 24-130-POI	7
§ 57	Poikkeamispäätös 24-131-POI	8
§ 58	Lausunto valituksesta Hämeenlinnan hallinto-oikeudelle tie- ja lupajaoston päätöksestä 6.6.2024 § 36	12
§ 59	Rakennusjärjestyksen uusiminen/ osallistumis- ja arviointisuunnitelma	20
§ 60	Ilmoitusasiat	22
§ 61	Muut asiat	23

Osallistujat

Läsnä Streng Virpi
Nurminen Jani
Kyllönen Veikko
Tonteri Tapio

Puheenjohtaja
Varapuheenjohtaja
Jäsen
Esittelijä/pöytäkirjanpitäjä

Poissa Karola Lilli
Husu Emma

Tämä pöytäkirja on sähköisesti allekirjoitettu.
(Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista 617/2009)

Virpi Streng
puheenjohtaja

Tapio Tonteri
pöytäkirjanpitäjä

Veikko Kyllönen
jäsen

Jani Nurminen
varapuheenjohtaja

Käsitellyt asiat

§ 52 - 61

Pöytäkirjan nähtävilläpito

Pöytäkirjan valmistuttua osoitteessa www.sysma.fi (KuntaL § 140)

Lupa-assistentti Sari Toivonen

Tie- ja lupajaosto

§ 52

26.09.2024

Kokouksen laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen

TIELUPA 26.09.2024 § 52

Päätösehdotus Kokous todetaan laillisesti kokoonkutsutuksi ja päätösvaltaiseksi.

Päätös Puheenjohtaja toteaa kokouksen laillisesti kokoonkutsutuksi ja päätösvaltaiseksi.

Tie- ja lupajaosto

§ 53

26.09.2024

Pöytäkirjan allekirjoittaminen

TIELUPA 26.09.2024 § 53

Ehdotus

Pöytäkirjan allekirjoittavat puheenjohtaja, jäsenet ja pöytäkirjanpitäjä.

Päätös

Tie- ja lupajaosto hyväksyi ehdotuksen.

Tie- ja lupajaosto

§ 54

26.09.2024

Esityslistan hyväksyminen

TIELUPA 26.09.2024 § 54

Päätösehdotus

Tie- ja lupajaosto hyväksyy kokouksen esityslistan.

Päätös

Tie- ja lupajaosto hyväksyi esityslistan.

Tie- ja lupajaosto

§ 55

26.09.2024

Poikkeamispäätös 24-0120-POITIELUPA 26.09.2024 § 55
379/10.03.00.02/2024

Poikkeamislupaa haetaan vapaa-ajan rakennuksen muuttaminen asuinkäyttöön osoitteessa Poukontie 133. Rakennuspaikalle on rakennettu 148 m²:n vapaa-ajan rakennus.

Rakennuspaikka sijaitsee Päijänteen ranta-alueiden rantaosayleiskaavan muutosalueella. Kaavassa paikka on merkitty loma-asuntoalueeksi RA. Rakennusoikeutta rakennuspaikalla on 7 % rakennuspaikan pinta-alasta eli 179 m². Rakennuspaikalle on ennestään rakennettu 171 m², joten rakennusoikeutta ei ylitetä.

Kaavan korttelialueella on yhteensä 6 lomarakennuspaikkaa, joista ennestään yhdessä on vakituinen asunto.

Kaavassa on osoitettu kiinteä muinaisjäänös, joka sijaitsee rakennuspaikasta noin 450 metrin päässä ja kaavakorttelista noin 170 metrin päässä. Muita suojelumerkintöjä kaavassa ei ole.

Rakennuspaikka sijaitsee Soiniemessä, josta on 17 km kuntakeskukseen, kouluun, kauppaan, päiväkotiin jne. sekä Soiniemessä asutaan ennestään vakituisesti, joten hanke ei aiheuta haitallista yhdyskuntakehitystä.

Hankkeella on oma jätevesijärjestelmä, jonka soveltuvuus vakituisen asumiseen tarkistetaan rakennuslupamenettelyssä.

Rakennuspaikalle on olemassa oleva tieyhteys.

Rakennus täyttää olennaiset tekniset määräykset.

Valmistelija

Nimi: Tapio Tonteri
Tehtävänimike: Rakennustarkastaja
Puh: 044 713 45345
Email: etunimi.sukunimi@sysma.fi

Päätösehdotus

Myönnetään haettu poikkeamislupa ehdolla, että jätevesijärjestelmä täyttää nykyiset vaatimukset.

Päätös

Tie- ja lupajaosto hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti.

Tie- ja lupajaosto

§ 56

26.09.2024

Poikkeamispäätös 24-130-POITIELUPA 26.09.2024 § 56
380/10.03.00.02/2024

Poikkeamislupaa haetaan vapaa-ajan asunnon käyttötarkoituksen muuttamiselle vakituiseksi asunnoksi. Rakennuspaikalle on asemapiirroksen mukaan rakennettu päärakennus 85 m², saunamökki 35 m² ja autotalli/ -katos 10,5 m² sekä puukatos ja huvimaja. Rakennusoikeus on ylitetty.

Alueella on Saari -niminen ranta-asemakaava-alue. Kaavassa rakennuspaikka on merkitty loma-asuntojen korttelialueeksi RA. Rakennusoikeutta on kaavassa 100 m².

Kaavassa on kielletty vesikäymälän rakentaminen. Loma-asuntojen ja saunojen jätevedet on käsiteltävä rakennusvalvonnan viranomaisten hyväksymällä tavalla. Rakennuslupapäätöksessä vessan vedet on johdettu 8 m³:n umpisäiliöön ja harmaat vedet 2-osastoiseen sakokaivoon, josta ne johdetaan imeytyskenttään.

Rakennuspaikka sijaitsee Saarenkylässä, jonne kuljetaan Rapalantietä, jonka varrella on useita vakituksia asukkaita. Hanke osaltaan tukee yhdyskunnan kehitystä. Rakennus täyttää riittävältä osin asuinrakennukselta edellytettävät määräykset. Rakennuspaikalle johtaa talvihoidettu tie. Sysmän keskustan palveluihin on noin 16 km.

Valmistelija

Nimi: Tapio Tonteri
Tehtävänimike: Rakennustarkastaja
Puh: 044 713 4534
Email: etunimi.sukunimi@sysma.fi

Päätösehdotus

Myönnetään poikkeamislupa.

Hankkeen ei katsota vaikeuttavan mahdollisen vastaisen kaavoituksen toteuttamista, ei haittaa luonnon tai ympäristön suojelemista, eikä ole vaikutuksiltaan merkittävää rakentamista.

Päätös

Tie- ja lupajaosto hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti.

Tie- ja lupajaosto

§ 57

26.09.2024

Poikkeamispäätös 24-131-POITIELUPA 26.09.2024 § 57
381/10.03.00.02/2024

Poikkeamislupaa haetaan osoitteeseen Hiiliniementie 33 seuraavasti: Vapaa-ajan rakennus 260 kem2, autokatos/varasto 50 kem2 ja rantasauna 25 kem2. Yhteensä 335 kem2. Tilalla ei ole olemassa olevia rakennuksia. Autokatos/ varasto ja sauna ovat ranta-asemakaavan mukaisella lomarakennuspaikalla RA, joten eivät ole poikkeamisluvan tarpeessa.

Jatkossa rakennetaan mahdollisesti myös keramiikka-ateljee 100kem2 ja sen yhteyteen korkeintaan kolme n. 25kem2 esivalmistettua massiivipuista vierasmajaa, jotka asennetaan teräspaaluille. Yhteensä 175kem2.

Kokonaisrakennusoikeus on 500 kem2.

Vapaa-ajan rakennus on osittain massiivipuinen, osittain rankarunkoinen rakennus. Rakennuksen julkisivut ovat mustaksi poltettua lehtikuusta. Se kootaan esivalmistetuista elementeistä, jotka nostetaan perustuksille siten, että ympäröivä luonto säilyy mahdollisimman koskemattomana. Rakennus perustetaan kalliotasanteelle n. 12m rakennusalueen ulkopuolelle. Se on istutettu osaksi maastoa siten, että talon vapaamuotoinen katto jatkaa kauniisti yläpuolisen maiseman pinnan muotoa ja integroituu harmoniseksi osaksi maisemaa. Tontin pinnan-muodot sekä erityiset luonnon- ja kulttuuriarvot säilyvät rakennuksen arkkitehtuurin ja rakennustavan ansiosta. Rakennuksen korkeusasema, muoto ja sen musta puujulkisivu sopeutuu ympäristöön ja rakennus häviää ympäröivään metsään. Se on suunniteltu huolellisesti ympäristöönsä sopivaksi ja perinteisen puurakentamisen ominaisuudet huomioiden. Vapaa-ajan asunnon lämmitys ja viilennys järjestetään maalämmöllä toimivalla vesikiertoisella lattialämmityksellä. Rakennukseen toteutetaan koneellinen ilmanvaihto.

Autokatos ja sen yhteydessä oleva varasto on kylmä piharakennus. Sen julkisivu on poltettua puuta samoin kuin vapaa-ajan rakennuksessa. Se rakennetaan rakennusalueelle olemassa olevan tien kääntöpaikan läheisyyteen.

Sauna on lämmin piharakennus, jonka ylläpitolämpö on sähköllä toimiva lattialämmitys. Saunan julkisivu on mustaksi poltettua puuta samoin kuin muissakin rakennuksissa. Ilmanvaihto on painovoimainen. Sauna rakennetaan n. 12 metriä rantaviivasta siten, että sen lattian korkeus on yli 1,5 m vedenpinnasta.

Mahdolliset lisärakennukset, jotka toteutettaisiin myöhemmin: Keramiikka-ateljee rakennetaan olemassa olevan tien kupeeseen siten, että noin puolet siitä sijaitsee rakennusalueella. Mahdolliset vierasmajat rakennettaisiin rakennusalueen ulkopuolelle sen rajan tuntumaan paljaalle kalliolle, johon voidaan porata teräspaalut. Kaikkien rakennuksien julkisivut ovat mustaksi poltettua tai öljyttyä puuta.

Rakennuksien katolle ja pihamaalle sekä salaojiin kertyvä vesi on johdetaan tontin omaan sadevesijärjestelmään ja vesi imeytetään omalla tontilla.

Vapaa-ajan rakennuksen alapohjarakenteet on suunniteltu niin, että mahdolliset ilmenevät radonhaitat voidaan tuuletuksella poistaa. Maanvaraisten lattioiden alustäyttö on varustettu tuuletusputkistolla.

Perustelut poikkeamiseen olemassa ranta-asemakaavan määrittelemästä rakennusalueesta:

Olemassa olevalla RA -alueella ei ole tarkoituksenmukaista paikkaa päärakennukselle.

Lähdesmäki n.4ha tontti muodostettiin, jotta rakennusaluetta ympäröivä metsä voitaisiin suojella hakkuilta ja samalla siirtää rakentamisen painopistettä etäämmälle etelän koskemattomasta luonnonsuojelualueesta kohti alueen muita vapaa-ajan rakennuksia.

Maiseman, luonnon ja rakentamisen näkökulmista maasto-olosuhteiltaan selkeästi paras ja ainoa rakennuspaikka päärakennuksella sijaitsee n. 10m olemassa olevan RA -alueen ulkopuolella puuttomalla kalliotasanteella. 1-kerroksinen vapaa-ajan asuinrakennus on suunniteltu siihen niin että tontin pinnan muodot sekä erityiset luonnon- ja kulttuuriarvot säilyvät.

Rakennus on istutettu osaksi maastoa siten, että talon vapaamuotoinen katto jatkaa kauniisti yläpuolisen maiseman pinnan muotoa ja integroituu harmoniseksi osaksi maisemaa.

Rakennuksen korkeusasema, muoto ja sen musta puujulkisivu sopeutuu ympäristöön ja rakennus häviää ympäröivään metsään. Rakennus on massiivipuinen ja sen julkisivut ovat mustaksi poltettua puuta. Se on suunniteltu huolellisesti ympäristöönsä sopivaksi ja perinteisen puurakentamisen ominaisuudet huomioiden.

Rakennuksen ja rantaviivan välisellä vyöhykkeellä oleva huomattavan korkea puusto suojellaan. Lisäksi Hiiliniemen ranta-alueen edustan saaret ovat näköesteenä siten, että Hiiliniemen ranta-alue ei yleisestikään näy laajasti kaukomaisemassa.

Tie- ja lupajaosto

§ 57

26.09.2024

Rakennuksen sijainti mahdollistaa esivalmistettujen massiivipuelementtien nostamisen olemassa olevalta tieltä siten että alueen luonto säilyy koskemattomana. Maisemallisesti arvokkaat puut ja merkittävät luonnontilaiset tontin tai rakennuspaikan osat säilyvät työmaa-aikana.

Poikkeamislupaa haetaan tällä poikkeamishakemuksella pelkästään vapaa-ajan asunnolle 260 k-m². Muiden rakennusten osalta lupasia tulee ratkaista erikseen. Sauna ja talousrakennus sijaitsevat ranta-asemakaavan RA lomarakennuspaikalla.

Alueella on Hiiliniemen ja Ruissaarten ranta-asemakaavan muutos voimassa. Kaavassa rakennuspaikka on loma-asuntojen korttelialue RA ja rakennusoikeutta on yhteensä 500 k-m² (I u 1/2). Rakennus on tarkoitus rakentaa ranta-asemakaavan M-alueelle hieman RA korttelialueesta sivuun. Kaavassa M tarkoittaa maa- ja metsätalousaluetta, jonka mukaan alueen metsänhoidossa tulee säilyttää 20 metriä leveä rantavyöhyke luonnontilaisena ja rantavyöhykkeellä tulee säilyttää lehtipuut sekä lahoppuut ja pökkelöt.

Alueelle on jo rakennettu tieyhteys.

Valmistelija

Nimi: Tapio Tonteri
Tehtävänimike: Rakennustarkastaja
Puh: 044 713 4534
Email: etunimi.sukunimi@sysma.fi

Päätösehdotus

Myönnetään haettu poikkeamislupa vapaa-ajan asunnolle ehdolla, että kaava muutetaan rantaosayleiskaavamuutoksessa vastaamaan poikkeamislupaa sekä, että rakennuksen ja rantaviivan välisellä vyöhykkeellä oleva huomattavan korkea puusto suojellaan.

Luvan ehtona on myös, että rannassa oleva luo alue säilytetään kaavan mukaisena. Merkinnällä on osoitettu tulvametsän alue. Alueen puusto tulee säilyttää. Alueella ei saa suorittaa kaivamis-, louhimis-, tasoittamis- tai täyttämistoimenpiteitä.

Ehtona on myös, että alueen metsänhoidossa tulee säilyttää 20 metriä leveä rantavyöhyke luonnontilaisena ja rantavyöhykkeellä tulee säilyttää lehtipuut sekä lahoppuut ja pökkelöt.

Rakennustarkastaja kävi paikan päällä yhdessä maankäytön suunnittelijan kanssa 16.9.2024. Kaavan mukainen rakennuspaikka todettiin haastavaksi rakentaa, samoin nyt poikkeamisluvalla haettu paikka, mutta katsottiin toteuttamiskelpoiseksi.

Maankäytön suunnittelija esitti, että ranta-asemakaavan voisi osittain kumota ja korvata rantayleiskaavamuutoksella, jossa otetaan

Tie- ja lupajaosto

§ 57

26.09.2024

huomioon aiotut sijaintimuutokset. hakijan edustaja pääsuunnittelija hyväksyi ajatuksen joten lupa voidaan myöntää ehdolla, että kaava muutetaan seuraavassa Päijänteen rantayleiskaavapäivityksessä.

Maastossa selvisi, että RA-alueella maasto on jyrkkää rinnettä ja hyvin kivikkoista. Hieman kaava-alueen ulkopuolella on tasaisempi kohta, johon hyvällä suunnittelulla on mahdollista saada rakennettua ilman rinneratkaisua.

Hakemuksen hyväksyminen ei haittaa kaavoitusta, luonnon tai ympäristön suojelemista, ottaen huomioon päätöksen ehdot, eikä ole vaikutuksiltaan merkittävää rakentamista verrattuna RA-paikan rakentamiseen.

Päätös

Tie- ja lupajaosto hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti.

Tie- ja lupajaosto

§ 58

26.09.2024

Lausunto valituksesta Hämeenlinnan hallinto-oikeudelle tie- ja lupajaoston päätöksestä 6.6.2024 § 36TIELUPA 26.09.2024 § 58
249/10.03.00.07/2024

Otsikossa mainitusta päätöksestä on valitettu hallinto-oikeuteen ja hallinto-oikeus pyytää lausuntoa ja liittämään päätöksen perusteena olevia asiakirjoja sekä tiedustelee onko valittaja tehnyt oikaisuvaatimuksen/ muistutuksen rakennusvalvontamaksusta.

Valittaja perustelee valitusta sillä, että hän käyttää rakennuksia sivutoimisen metsätalouden harjoittamiseen ja rakennukset ovat hyväksytyt metsätalouden verotuksessa.

Kalustovajasta on tehty vuonna 2020 toimenpideilmoitus, mutta kodasta sitä ei ole vielä tehty. Sen osalta etsittiin muita ratkaisuja ja pyydettiin lausuntoja. Rakennustarkastaja oli vaatinut poikkeamisluvan hakemista luvattomalle rakentamiselle sekä rakennustöiden keskeyttämisestä, vaikka valmistelevat työt ovat sallittuja ennen varsinaisen rakennustyön aloittamista. Rakennustöiden keskeyttäminen purkautui vasta rakennusluvan saadessa lainvoiman.

Vuonna 2022 kunnan viranomaiset ja päättäjät tekivät paikalla katselmuksen, eikä poikkeamisluvan hakemista tuolloin edellytetty. Rakennustarkastaja kävi paikan päällä vuonna 2023, jonka jälkeen totesi, ettei hyväksy toimenpideilmoitusta kaavan vastaisuudesta johtuen, vaikka valittaja perusteli rakennusten tarpeellisuutta metsätalouden tarpeisiin.

23.1.2024 valittaja jätti toimenpideilmoituksen lupapisteeseen, eikä hankkeesta edellytetty 14 vrk:n sisällä luvan hakemiseen tai ilmoituksen täydentämiseen.

Naapurit ovat kuultu vuonna 2023 lomarakennuksen poikkeamislupahakemuksen yhteydessä, jolloin yksi naapuri ilmoitti vastustavansa M-alueelle tehtyjä toimenpiteitä. Toimenpideilmoituksen yhteydessä ei ole tarpeen kuulla naapureita, koska naapuri on jo huomauttanut toisessa hankkeessa M-alueen toimenpiteistä. Muiden naapurien kuulemiset eivät ole tarpeen asian vähäisyyden vuoksi.

Kaavakonsultti on todennut, että M-merkintä sallii maa- ja metsätaloutta palvelevan rakentamisen.

Metsänkäyttöilmoitukseen kunta ei ole reagoinut.

Tie- ja lupajaosto

§ 58

26.09.2024

Rantaosayleiskaavassa ei ole eritelty tarkemmin luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeää seikkaa. Valittaja pyysi lausunnon Suomen Luontotieto Oy:ltä. Lausunnossa on kuvattu aluetta ja siellä tehtyjä havaintoja.

Ilmoitusmenettelyä käyttäen voidaan hoitaa ranta-asemakaava ja asemakaava-alueilla enintään 15 m²:n kokoiset talousrakennukset. Pienet pinta-alojen ylitukset ovat rakennustarkastajan myönnettävissä, joten lupakynnys ei ylity.

Aloituskokouksessa 26.3.2021 yhteydet ja rakenteet ovat käsitelty ja niiden todettu saavan olla paikoillaan rakennusluvan voimassa olon päättymiseen saakka. Aloituskokouspöytäkirjaa valittaja ei ole kuitenkaan saanut.

Sysmän kunnan eri rakennustarkastajat ovat antaneet ristiriitaisia ohjeita.

Valittajan mukaan on erikoista, että rakennustyömaan taukotilat ja varastorakennukset olisi sijoitettava rakennuspaikalle. Yleisesti nämä sijoitetaan oman tontin ulkopuolelle.

Rakennustarkastaja ei voi kehottaa hakemaan rakennuslupaa kaava-alueelle, jolle rakentamisen on kaavan vastaista. Kehottamista voidaan pitää merkinä siitä, että metsätalouden rakennukset eivät olisikaan kaavan vastaisia.

Valittaja vaatii:

- toimenpideilmoitusta 23.1.2024 hyväksytyksi
- metsätien kirjaamista lainmukaiseksi ja hyväksytyksi
- tutkintapyyntö on tarpeeton ja se tulee kirjata virheellisenä päätöksenä
- Rakennusten ja kulkuyhteyksien poistomääräys tulee (ennallistamien) tulee poistaa
- Uhkasakko ja viuranomaismaksu tulee poistaa
- Korvausvaatimus perusteettomasta rakennustöiden keskeyttämisestä

Perustelut:

untalaisen pitää voida luottaa virkamiesten tasapuoliseen ja harkintakykyiseen päätöksentekoon. Päätöksenteon tulee perustua voimassa oleviin säädöksiin eikä omiin tai naapurien mielipiteisiin. Lupahakemusten käsittelyn pitää myös tapahtua ilman perusteettomia viivästyksiä ja mahdolliset hakemuksen virheet ja puutteet tulee esittää hakijalle yhdellä kertaa. Rakennusvalvonnan tehtävä on antaa luvan hakijalle opastusta ja neuvontaa sekä tulkita lakeja ja asetuksia luvan hakijan eduksi ja myöntää rakennusjärjestyksen mukaisesti kohtuullisia poikkeuksia, mikäli ne eivät aiheuta vähäistä suurempaa haittaa terveydelle, ympäristölle

tai naapureille. Rakennustarkastajan vaihtuessa, tässä tapauksessa kaksikin kertaa, on edellisen viranhaltijan lausuntojen oltava edelleen voimassa siltä osin, kuin ne eivät ole olleet lain vastaisia tai ovat luvan hakijan etujen mukaisia.

Rakennusoikeuden siirto koskee asuinrakennuksia (lomarakennukset ja vakituiset asuinrakennukset) eikä suinkaan niitä rakennuksia, joita maa- ja metsätalousalueille (M, MY ja MU) nimenomaan saa rakentaa.

Ympäristöministeriön oppaan mukaan M alueilla on oikeus maa- ja metsätaloutta palvelevaan rakentamiseen ja jopa haja-asustusluonteista asumiseen liittyvään rakentamiseen. Rakennusoikeuden siirto pois M alueelta koskee vain asuin- ja lomarakennusoikeuksia.

Rakennuspaikalle johtavien teiden rakentaminen on kielletty, jos se on erikseen kaavatekstissä kielletty. Oppaan mukaisesti tällainen kieltö voisi tulla kyseeseen MY alueilla, mutta M alueilla sellaista opastusta ei ole. Johtopäätökset: Metsätalouden rakennukset M alueella eivät ole kaavan vastaisia. Metsätie ei ole kaavan vastainen.

Metsätöitä tehdään alueella sulan maan aikana, eikä tiloja tarvitse lämmittää. Taukotilaa käyttää myös elinkeinonharjoittaja itse perheenjäsenineen. Metsätalouden rakennuksia ei voi sijoittaa RA-alueelle, koska siellä ei ole tilaa ja käyttö estyy jos maanomistus vaihtuu.

Lupapisteessä ei ilmoittaja voi valita toimenpideilmoitusta järjestelmän valikoista, vaan hanke asettuu tilaan "hakemus". Lupapiste on kuitenkin vain tietotekninen alusta eikä sen valikkorakenne voi estää toimenpideilmoituksen tekemistä, jos viranomaisen kuitenkin ohjeistaa käyttämään asiointiin Lupapiste-palvelua.

Hanke on peruutettu, koska rakennustarkastaja on toimenpideilmoituksen saatuaan vaihtanut näkemystään tarvittavasta lupatyypistä. Ilmoituksen tekijä ei ole halukas hakemaan tarpeetonta rakennuslupaa vastoin kunnan rakennusjärjestyksen määräyksiä. Hakija on myös perustellut syyt olettaa, että rakennuslupa päätös olisi kielteinen väitetyllä kaavan vastaisuudella.

Ilmoittajalla tai luvan hakijalla on aina oikeus peruuttaa hanke, jos viranomaisen ei kykene asianmukaiseen päätöksentekoon. Rakentamaan ryhtyvällä on myös oikeus suunnitella ja toteuttaa rakennus, jonka kerrosala (yli 1600 mm korkeat tilat) on tarkasti säädetyn (max 15 m²) rajoissa. Tosiasiassa rakennusjärjestys sallii pelkällä ilmoituksella jopa 50 m²:n talousrakennukset muille alueille,

Tie- ja lupajaosto

§ 58

26.09.2024

kuten yleiskaava-alueille, josta tässä tapauksessa on kyse. Vain asemakaava ja ranta-asemakaava alueille ilmoitusraja on 15 m².

12 ha luo-merkintä on rajaukseltaan lain vastainen eikä sen rajauksella ole perusteita.

Tehdyt toimenpiteet (tie ja rakentaminen) eivät luontoarvojen perusselvityksen mukaan ole vaarantaneet suojeltavia luontoarvoja, sillä toimenpiteille kohdistetuilla alueilla ei ole erityistä suojeltavaa arvoa.

Tätä kiinteistöä koskevia viranomaisohjeita on saatu kolmelta eri rakennustarkastajalta, ja ne ovat olleet keskenään ristiriitaisia erityisesti kaavamääräysten tulkinnan osalta. Vaihtuvat ohjeistukset aiheuttavat rakentamaan ryhtyvälle ja elinkeinonharjoittajalle merkittäviä tulonmenetyksiä ja viivästyksiä.

M alueella olevien rakennusten suhteen on se, että niillä on myös väliaikainen lupa, joka liittyy lomarakentamiseen samalla kiinteistöllä.

M alueella olevista rakennuksista tuli yllättäen selvityspyyntö päiväyksellä 11.4.2023. Tähän toimitettiin vastaus 17.4.2023. Vastaus ei ilmeisesti ollut riittävä, sillä toinen viranhaltija aloitti uuden selvittämisen 5.4.2024 päivätyllä kirjeellä. On varsin kohtuutonta, että samaa asiaa nostetaan vuoden päästä uudelleen esiin pyytämättä ensimmäiseen pyyntöön annettuun vastaukseen tarvittavia lisäselvityksiä.

Hankkeiden läpimenoa haittaavat säädöksiin perustumattomat viranomaisen omat näkemykset ja pohdinnat, joita käytetään perusteena kielteisiin päätöksiin tai jopa tutkintapyyntöihin poliisille. Uhkasakkomenettely vaatisi selkeää ja tahallista lain rikkomista ja vahingon aiheuttamista. Sellaisesta ei kuitenkaan ole esitetty asianmukaisia todisteita. Ulkopuolisen kiinteistönomistajan tai naapurin mielipaha ja näiden toistuvat vaatimukset rakennusvalvonnalle toimenpiteiden keskeyttämiseksi eivät ole peruste ohittaa kiinteistönomistajan ja elinkeinonharjoittajan oikeuksia käyttää omistamaansa kiinteistöä kaikkeen lailliseen toimintaan.”

Valmistelija

Nimi: Tapio Tonteri
Tehtävänimike: Rakennustarkastaja
Puh: 044 713 4534
Email: etunimi.sukunimi@sysma.fi

Tie- ja lupajaosto

§ 58

26.09.2024

Päätösehdotus

Tie ja lupajaosto pitää kyseisen päätöksen voimassa ja katsotaan valitus kaikilta osiltaan aiheettomaksi.

Todetaan, ettei tämän lausunnon valmisteluun mennessä ollut tehty oikaisuvaatimusta/ muistutusta rakennusvalvontamaksusta.

Rakennuksia ei ole tarkoitus pitää pelkästään metsätalouden harjoittamiseen, joka ilmenee valittajan väitteestä, että niitä voi käyttää rakennusaikaisina työmaan taukotiloina. Molemmista rakennuksista on tehty tieura nyt rakenteilla olevalle lomarakennukselle. Metsätyön toteuttaminen ei vaadi kyseisellä tilalla tällä tavalla rakennettuja teitä, vaan ajokone pystyy hoitamaan tukit rantaan ilman erikseen kaivettuja ajouria. Puukannella päällystetty tie jopa hankaloittaa metsätyön tekemistä. Tämä osoittaa selkeästi, että tiet ovat tehty loma-asumista varten. Työmaiden väliaikaiset taukotilat ovat yleensä helposti siirrettäviä esim. parakkeja, mutta kotarakennusta ei ole helppo siirtää ja perustuksista johtuen, sen on katsottava olevan suunniteltu pysyvästi paikalleen.

Valittaja väittää jättäneensä toimenpideilmoituksen lupapisteeseen 23.1.2024. Tosiasiassa hän jätti sinne rakennuslupahakemuksen. Hän lupasi kuulla sen johdosta naapuritkin, mutta ei sitä sitten tehnyt pyynnöistä huolimatta. Koska rakennuslupapäätöstä ei voitu tehdä, rakennustarkastaja ilmoitti valittajalle, että hakemuksesta tehdään päätös. Se olisi ollut hylkäävä päätös, koska hakemuksen asiakirjat eivät olleet kunnossa. Valittaja peruutti hakemuksensa ennen päätöksen tekoa. Hän ei ole edelleenkään tehnyt toimenpideilmoitusta ja kodan ja varaston osalta naapurit olivat huomauttaneet aiemmin. Mrl 129,2 §:n mukaan kunnan rakennusvalvontaviranomaisen tulee ilmoituksen sijasta edellyttää rakennus- tai toimenpideluvan hakemista, jos se yleisen edun tai naapurien oikeusturvan kannalta on tarpeen. Kun valittaja ei rakennusvalvonnan pyyntöä halunnut noudattaa, rakennusvalvontaviranomaiselle jäi ainoaksi vaihtoehdoksi MRL 182 §:n mukaisiin toimiin ryhtyminen.

Rakennustarkastaja on keskeyttänyt 10.8.2020 sähköpostilla rakennustyöt välittömästi. Rakennukset ovat valmiit, joten viranomaismääräyksiä ei ole haluttu noudattaa tältäkkään osin.

Luo-alueen rajauksiin rakennusvalvontaviranomainen ei ota kantaa.

Valituksessa esitettyihin vaatimuksiin vastataan seuraavasti:

”Yleisesti rakennustyömaan taukotilat sijoitetaan rakennustyömaan läheisyyteen omalle tontille, eikä oman tontin ulkopuolelle.

Vaatimusta toimenpideilmoituksen 23.1.2024 hyväksymisestä ei

Tie- ja lupajaosto

§ 58

26.09.2024

voida tehdä, kun toimenpideilmoitustakaan ei ole jätetty. Toisaalta vaikka toimenpideilmoitukset olisivat hyväksytyt, tulee noudattaa MRL 129,2 § ja sitä kautta rakennukset vaatisivat luvan kuitenkin.

Rakennusvalvontaviranomainen ei voi kirjata metsätietä hyväksytyksi, kun se ei kuulu rakennusvalvontaviranomaisen toimivaltaan.

Tutkintapyyntö perustuu MRL 186 §:ään.

Rakennukset ovat valituksen alaisella päätöksellä määrätty poistettavaksi. Rakennusluvassa 21-0010-R on määrätty työmaa-aikaiset yhteydet ja muut rakenteet ennallistettavaksi ennen rakennustyön loppukatselmusta. Nuo tarkoittavat rakennettuja teitä sekä niiden puukansia, niihin valituksen alainen päätös ei vaikuta.

Perusteluja viranomaismaksujen poistamiselle sekä korvausvaateille perusteettomasta rakennustöiden keskeyttämisestä ei ole esitetty.”

Rakennusvalvontaviranomaisella ei ole mahdollisuutta tasapuoliseen ja harkintakykyiseen päätöksentekoon jos rakennusluvan hakija kaikin tavoin estää päätöksenteon viime kädessä peruuttamalla hakemuksen.

Päätöksissä ja jopa keskusteluissa on esitetty säädökset, joihin asiassa on viitattu, niitä vain ei haluta noudattaa. Mikäli lupahakemuksesta puuttuu dokumentteja, joita vaaditaan hakemuksessa esim. naapurien kuulemisista, hakemusta ei voida käsitellä ja hankkeen viivästyminen ei johdu rakennusvalvontaviranomaisesta. Mikäli rakennuslupahanke vaatii poikkeamisluvan, niin rakennusvalvontaviranomaisen ei ole usein syytä rakennuksen kaikkia detaljeja tarkistaa, ennen kuin maankäytöllinen poikkeamislupa on ratkaistu. Sen jälkeen rakennusvalvontaviranomainen katsoo, onko päätös poikkeamisluvan ja määräysten mukainen.

Rakennusvalvontaviranomaisen tehtävä ei ole toimia kenenkään eduksi tai haitaksi, vaan katsoa, että kaavoja sekä annettuja määräyksiä ja säädöksiä noudatetaan rakentamisessa.

Valittaja väittää, että rakennusoikeuden siirto koskee vain asuin- ja lomarakennusoikeuksia ja perustelee sitä sillä, että kaavanlaatija on sanonut, ettei siirto koske maa- ja metsätalouteen liittyviä rakennuksia. Valituksessa myös väitetään rakennustarkastaja Tapio Tonterin sanoneen, ettei M-alueelle saa rakentaa maa- ja metsätaloutta palvelevia rakennuksia. Näin hän ei ole sanonut, vaan kysymys on siitä ovatko nuo luvatta rakennetut kota ja varasto rantavyöhykkeellä ja ranta-alueella maa- ja metsätalouteen liittyviä rakennuksia vai ei. Rakennustarkastajan sekä tie- ja lupajaoston

mielestä ne eivät ole. Ne eivät ole myös olemassa olevan asuinrakennuksen kanssa samassa pihapiirissä olevia rakennuksia, koska asuinrakennusta ei edes ole.

Valituksessa on myös väitetty nykyisen ja edellisten rakennustarkastajien antaneen keskenään ristiriitaisia ohjeita. Koska nykyisenkin rakennustarkastajan ohjeita on vääristelty, niin muidenkin osalta väitteisiin ei oteta enempää kantaa.

Rakennustarkastaja on kehottanut hakemaan lupaa MRL 129,2 §:n takia, että asiasta saadaan valituskelpoinen päätös. Sillä turvataan yleistä ja naapurien oikeusturvaa. Kun rakennukset eivät ole maa- ja metätaloustalouteen liittyviä rakennuksia, eivätkä ole olemassa olevan asuinrakennuksen pihapiirissä, rakennukset vaatisivat MRL 72 §:n takia MRL 171 §:n mukaisen poikkeamisen. Tätä ei ole vaadittu osittain valittajan kustannusten säästämiseksi.

Valituksessa on kerrottu perustamisessa käytetyn pihabetonilaattoja ja harkkoja sekä taukotilan osalta vain kierreteräsjalvoja. Ei siis kiinteitä perustuksia. Rakennustarkastajan mielestä nuo ovat yleisesti käytettyjä kiinteitä perustuksia.

Valittaja on hakenut rakennuslupaa ja on luvannut kuulla itse naapurit. Nyt hän toteaa valituskirjelmässään:

”Toimenpideilmoituksen 23.1.2024 yhteydessä ei siten enää ollut tarpeen kuulla naapureita, koska naapurin lausunnossa on käytännössä otettu kantaa juuri M alueella suoritettuihin toimenpiteisiin. Muiden saarella tai lähialueilla olevien kiinteistönomistajien kuulemisia ei normaalikäytäntöjen mukaan ole tarpeen kuulla asian vähäisyyden vuoksi.”

MRL 133 §:ssä todetaan: Rakennuslupahakemuksen vireilletulosta on ilmoitettava naapurille, jollei ilmoittaminen hankkeen vähäisyys tai sijainti taikka kaavan sisältö huomioon ottaen ole naapurin edun kannalta ilmeisen tarpeetonta. Hankkeet eivät ole vähäisiä, eivätkä naapurien edun mukaisia, koska he ovat jo ilmaisseet huolensa hankkeista.

Rakennusjärjestyksessä on todettu, että talousrakennus 5-15 m², erillinen (Ranta- ja asemakaava-alueet) vaatii toimenpideilmoituksen I. Tuo suluissa oleva tarkoittaa ranta-alueita ja asemakaava-alueita. Varaston koko on 16 m²:n ja sen ylänurkkiin on piirretty kotelot ja perustellaan, että yli 160 cm tilaa on vain 15 m². Varastorakennus rantavyöhykkeellä vaatii poikkeamis- ja rakennuslupan eikä niitä ole haettu.

Lausunnon liitteeksi liitetään 23.1.2024 jätetty hakemus, jota valittaja väittää toimenpideilmoitukseksi. Tuo käsittelytietolomake osoittaa kiistattomasti kysymyksessä olevan rakennuslupamenettelyn, eli rakennuslupahakemus. Liitteeksi laitetaan myös lupapisteessä oleva

Tie- ja lupajaosto

§ 58

26.09.2024

keskustelu hakijan kanssa.

Joka tapauksessa jos hankkeesta olisi tehty asianmukainen toimenpideilmoitus, siitä olisi vaadittu MRL 129,2 §:n mukainen rakennus- tai toimenpidelupa. Selvää on sekin, että valittaja ei ole halunnut tätä lupahanketta asianmukaiseen ratkaisuun.

Lupapisteen kautta tehdään jatkuvasti Sysmään toimenpideilmoituksia, eikä niitä tarvitse jättää rakennuslupahakemuksina.

Valittaja väittää, että tätä kiinteistöä koskevia viranomaisohjeita on saatu kolmelta eri rakennustarkastajalta, ja ne ovat olleet keskenään ristiriitaisia erityisesti kaavamääräysten tulkinnan osalta. Kuitenkin valittajan oman valituksen liitteenä on luettelo, jonka mukaan jokainen rakennustarkastaja on todennut, ettei M-alueelle saa rakentaa. Siis, valittaja on tiennyt jo vuosia, ilmeisesti vuodesta 2019 lähtien, että M-alueelle ei saa rakentaa. Hän on jatkanut keskeyttämispäätöksestä huolimatta rakennustyöt loppuun, eikä vielääkään halua hoitaa asiaa loppuun.

Valittaja pitää kohtuuttomana, että häneltä pyydetään selvitystä, vaikka aikaisempi rakennustarkastaja on sitä jo pyytänyt. Selvitystä on pyydetty sen takia kun rakennuksilla eivät ole lupa-asiat kunnossa.

Valittajan valituksessa on karttaliite 2, josta selviää valittajan suunnitelmat. Karttaan on piirretty M-alueelle neljä vuokrattavaa lomamökkiä, rantasauna, tieyhteydet, uimaranta, venevalkama ja huoltorakennukset. Tämä suunnitelma ei puolla metsätalouskäyttöä.

Päätöksestä on peritty Sysmän rakennusvalvontataksan mukainen maksu.

Valituksenalaisessa päätöksessä on kerrottu mihin lainkohtiin on vedottu, samoin tässä lausunnossa. Tässä on tapahtunut selkeä ja tahallinen lain rikkominen valittajan toimesta.

Rakennusvalvontaviranomainen on joutunut turvautumaan MRL:n 182 §:n ja sitä kautta MRL 186 §:n mukaisiin toimiin. Niskoittelu käy ilmi valituskirjelmästäkin, jossa valittaja sanoo suoraan olevan haluton hakemaan rakennuslupaa, hän on myös jatkanut rakennustöitä, vaikka rakennustyöt ovat keskeytetty. Päätös on näin ollen oikea ja se on perusteltu.

Päätös

Tie- ja lupajaosto hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti.

Tie- ja lupajaosto

§ 59

26.09.2024

Rakennusjärjestyksen uusiminen/ osallistumis- ja arviointisuunnitelmaTIELUPA 26.09.2024 § 59
386/10.03.00.00/2024

Maankäyttö- ja rakennuslakia uudistetaan ja rakentamislain on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2025. Lain laatijan pääasiallinen tavoite on sujuvoittaa rakennusvalvontojen toimintoja. Toimintojen sujuvoittamiseen pyritään yksinkertaistamalla lupajärjestelmiä, nostamalla lupakynnystä ja tarjoamalla mahdollisuus ratkaista rakentamislupaan kuuluva sijoittamisen edellytysten harkinta erikseen. Kuntien rakennusjärjestyksissä on paikallisia määräyksiä, jotka muuttuvat tarpeettomiksi tai ovat ristiriitaisia lupakynnyksen nousemisen vuoksi. Näin ollen kunnan on uusittava rakennusjärjestys muuttuvan lain myötä.

Rakennusjärjestyksen uudistaminen on prosessina kaavoitusmenettelyä vastaava. Rakennusjärjestyksen valmistelu tapahtuu maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) voimassa ollessa ja siten vuoden 2024 loppuun asti menetellään MRL:n valmistelu- ja kuulemiskäytäntöjen mukaisesti. MRL 62 §:n vuorovaikutusmenettely kaavoitusprosessissa toteutetaan suunnitelman pohjalta, jota vakiintuneesti kutsutaan osallistumis- ja arviointisuunnitelmaksi (OAS). Tässä osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa kerrotaan rakennusjärjestyksen laadintatyön lähtökohdista ja tavoitteista sekä osallistumis-, vuorovaikutus- ja päätöksentekomenettelyistä. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma laaditaan riittävän vuorovaikutuksen arvioimiseksi.

Valmisteluvaiheessa tutkitaan OAS:sta mahdollisesti saatu palaute. Selvitysten ja saadun palautteen pohjalta tie- ja lupajaosto laatii rakennusjärjestyksen luonnoksen. Kunnanhallitus päättää luonnoksen asettamisesta nähtäville valmisteluvaiheen kuulemista varten, sekä tarvittavien alustavien lausuntojen pyytämisestä. Luonnos asetetaan nähtäville ja nähtäville asettamisesta kuulutetaan kunnan verkkosivuilla sekä Lähilehdessä. Nähtävillä oloaikana kunnan jäsenillä ja muilla osallisilla on oikeus esittää mielipiteensä luonnoksesta.

Kunnan on asetettava ehdotus rakennusjärjestykseksi julkisesti nähtäville vähintään 30 päivän ajaksi. Kunnan jäsenille ja osallisille on varattava tilaisuus tehdä muistutus rakennusjärjestysehdotuksesta. Muistutus on toimitettava kunnalle ennen ehdotuksen nähtävänä oloajan päättymistä. Ehdotuksesta rakennusjärjestykseksi on pyydetty lausunto elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta, maakunnan liitolta ja kunnalta, jonka alueiden käyttöön tai rakentamiseen rakennusjärjestys voi vaikuttaa.

Tie- ja lupajaosto

§ 59

26.09.2024

Muistutuksen tehneille, jotka ovat ilmoittaneet yhteystietonsa, on ilmoitettava kunnan perusteltu kannanotto esitettyyn mielipiteeseen.

Rakennusjärjestyksen uudistamistyö on käynnistynyt syksyllä 2024. Rakennusjärjestyksen uusimista koordinoi tie- ja lupajaosto. Tarkoitus on laatia rakennusjärjestystä yhteistyössä naapurikuntien, kaavoituksen, toimintaympäristövaliokunnan ja muiden kunnan organisaatioiden kanssa. Käytännön työstä päävastuun kantaa rakennustarkastaja. Rakennusjärjestyksen hyväksyy kunnanvaltuusto (MRL 15 § ja RL 19 §). Uudella rakennusjärjestyksellä korvataan 1.1.2012 voimaanastunut Sysmän kunnan rakennusjärjestys. Uusi rakennusjärjestys on tarkoitus saada hyväksyttäväksi vuoden 2025 alkupuolella. Uusi rakentamislaki astuu voimaan 1.1.2025.

Valmistelija

Nimi: Tapio Tonteri
Tehtävänimike: Rakennustarkastaja
Puh: 044 713 4534
Email: etunimi.sukunimi@sysma.fi

Päätösehdotus

Hyväksytään liitteenä oleva osallistumis- ja arviointisuunnitelma.

Päätös

Tie- ja lupajaosto hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti.

Tie- ja lupajaosto

§ 60

26.09.2024

Ilmoitusasiat

TIELUPA 26.09.2024 § 60

Kokouksessa esitellään rakennustarkastajan ja ympäristönsuojelutarkastajan ilmoitusasiat.

Päätösehdotus

Tie- ja lupajaosto merkitsee ilmoitusasiat tietoonsa saatetuksi.

Päätös

Tie- ja lupajaosto merkitsi ilmoitusasiat tietoonsa saatetuksi.

Tie- ja lupajaosto

§ 61

26.09.2024

Muut asiat

TIELUPA 26.09.2024 § 61

Muita asioita ei ollut.

Muutoksenhakuohje koskee pykäläiä: § 52, § 53, § 54, § 58, § 59, § 60, § 61

Muutoksenhakukielto

Päätökseen, joka koskee vain asian valmistelua tai täytäntöönpanoa, ei saa kuntalain 136 §:n mukaan hakea muutosta.

Muutoksenhakuohje koskee pykäläiä: § 55, § 56, § 57

VALITUSOSOITUS (poikkeamispäätökset ja suunnittelutarveratkaisut)

Tähän päätökseen voidaan hakea muutosta kirjallisella valituksella Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen.

Valitusoikeus

Valitusoikeus on

- 1) viereisen tai vastapäätä olevan alueen omistajalla ja haltijalla;
- 2) sellaisen kiinteistön omistajalla ja haltijalla, jonka rakentamiseen tai muuhun käyttämiseen päätös voi olennaisesti vaikuttaa;
- 3) sillä, jonka asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin hanke saattaa huomattavasti vaikuttaa;
- 4) sillä, jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa;
- 5) kunnalla ja naapurikunnalla, jonka maankäytön suunnitteluun päätös vaikuttaa;
- 6) toimialueellaan sellaisella rekisteröidyllä yhdistyksellä, jonka tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun tai kulttuuriarvojen suojelun edistäminen taikka elinympäristön laatuun muutoin vaikuttaminen; sekä
- 7) viranomaisella toimialaansa kuuluvissa asioissa.

Valitusaika ja päätöksen antopäivä

Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen antopäivästä. Valitusaikaa laskettaessa päätöksen antopäivää ei oteta lukuun. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto, juhannusaatto tai arkilauantai, saa valituskirjelmän toimittaa ensimmäisenä sen jälkeisenä arkipäivänä.

Valitusasiakirjat on toimitettava valitusviranomaiselle ennen valitusajan päättymistä. Päätöksen katsotaan tulleen asianomaisen tietoon silloin, kun se on annettu.

Valituksen sisältö

Valituksessa on ilmoitettava

- valittajan nimi, asuinkunta ja postiosoite
- päätös, johon haetaan muutosta, alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- todistus siitä päivästä, josta valitusaika on luettava (julkipanoilmoitus/antopäivä)
- miltä osin päätöksestä valitetaan ja muutos, joka siihen vaaditaan tehtäväksi sekä muutosvaatimuksen perusteet.

Valituksen liitteet

- päätös alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- selvitys päätöksen tiedoksiannosta tai muusta muutosajan alkamisajankohdasta
- asiakirjat, joihin muutosvaatimuksessa haluaa vedota.

Valitus on valittajan tai valituskirjan muun laatijan omakätisesti allekirjoitettava. Jos ainoastaan laatija on allekirjoittanut valituksen, siinä on mainittava myös laatijan ammatti, asuinkunta ja postiosoite.

Valituksen toimittaminen

Valitus on tehtävä kirjallisesti ja sen voi toimittaa myös sähköisesti.

Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa <https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>

Valituksen on oltava perillä viimeistään valitusajan viimeisenä päivänä virka-aikana.

Valitusviranomaisen ja yhteystiedot:

Hämeenlinnan hallinto-oikeus

Osoite Raatihuoneenkatu 1, 13100 HÄMEENLINNA

Puhelin 029 56 42200 (vaihe)

Telekopio 029 56 42269

Sähköposti hameenlinna.hao@oikeus.fi

Virka-aika: ma - pe 8.00 -16.15